

8. งานการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) สาขาปลูกถ่ายอวัยวะ

1. สถานการณ์

กระทรวงสาธารณสุข เร่งพัฒนาศักยภาพการปลูกถ่ายอวัยวะ สนับสนุนและผลักดันระบบบริการสุขภาพ สาขาการรับบริจาคและปลูกถ่ายอวัยวะมาตั้งแต่ ปี 2559 และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีเป้าหมาย เพิ่มการปลูกถ่าย ลดการตาย ได้เร็ว โดยกรมการแพทย์เป็นหน่วยงานหลักในการจัดตั้งศูนย์รับบริจาคอวัยวะในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปครอบคลุมทั่วประเทศ พร้อมทั้งพัฒนาทีมจัดเก็บอวัยวะ เนื้อเยื่อ และการปลูกถ่ายไตและดวงตาใน ทุกเขตสุขภาพ ส่งผลให้เพิ่มจำนวนผู้บริจาคอวัยวะภาวะสมองตายอย่างต่อเนื่อง ผู้ได้รับการปลูกถ่ายอวัยวะเพิ่มมากขึ้น การพัฒนาระบบบริการด้านปลูกถ่ายอวัยวะและดวงตาในเขตสุขภาพ จะช่วยเพิ่มความสะดวกแก่ประชาชน ไม่ต้องเดินทางมาศูนย์ปลูกถ่ายอวัยวะที่ส่วนกลาง ลดระยะเวลารอคอย ลดความเหลื่อมล้ำ เพื่อให้ผู้ป่วยในระดับเขตสุขภาพเข้าถึงบริการด้านปลูกถ่ายอวัยวะ เนื้อเยื่อ และดวงตา ช่วยลดอัตราการเสียชีวิตและความพิการ สามารถกลับมาใช้ชีวิตได้ใกล้เคียงปกติมากที่สุด มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน สามารถทำงานกลับคืนสู่สังคมและอยู่ร่วมกับ ครอบครัวได้อย่างมีความสุข

โรงพยาบาลอุดรดิตถ์รวบรวมข้อมูลบุคลากรและแต่งตั้งเป็นคณะทำงานของศูนย์รับบริจาคอวัยวะเมื่อวันที่ 11 สิงหาคม 2559 ประกอบด้วยพยาบาลประสานบริจาคอวัยวะ 10 คน ผ่านการอบรมพยาบาลผู้เจรจาขอรับบริจาคอวัยวะและดวงตาในผู้ป่วย brain death and cardiac death 4 คน พยาบาลจัดเก็บดวงตา 4 คน แพทย์ผ่านการประชุมวิชาการ practice and policy in transplantation 2 คน แพทย์อบรมเชิงปฏิบัติการผ่าตัดอวัยวะ 2 คน และพยาบาลช่วยผ่าตัด 1 ทีม พยาบาลเฉพาะทางปลูกถ่ายอวัยวะ 1 คน เพิ่มการค้นหาผู้บริจาคอวัยวะ ดวงตา ปฏิบัติการเชิงรุกประชาสัมพันธ์การเข้าถึงการแสดงความจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตาผ่านช่องทางออนไลน์ ระบบการรับบริจาคและปลูกถ่ายอวัยวะรับบริจาคอวัยวะในงานกิจกรรมสำคัญของโรงพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล และงานในจังหวัด การพัฒนาศักยภาพพยาบาลผู้ประสานงานการบริจาคอวัยวะประจำหอผู้ป่วย (Transplant coordinator ward nurse: TCWN) ในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลชุมชน ผู้ประสานเจรจาขอรับบริจาคอวัยวะและดวงตากรณีผู้ป่วยสมองตายในโรงพยาบาล ขยายเครือข่ายเสริมสร้างความเข้มแข็งสู่โรงพยาบาลชุมชน ดำเนินการปลูกถ่ายกระจกตาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2563 และมีแผนปลูกถ่ายไตจากผู้บริจาคมีชีวิตที่โรงพยาบาลอุดรดิตถ์ ในปี 2568

2. การดำเนินงาน/ผลการดำเนินงาน

2.1 การดำเนินงานตามกลยุทธ์ ปี 2566

กลยุทธ์ที่ 1 พัฒนาระบบบริการสุขภาพ (service plan) สาขาปลูกถ่ายอวัยวะ ให้มีคุณภาพ กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. พัฒนาระบบบริหารจัดการ ประชุมทบทวนคณะทำงานและโครงสร้างทีมพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (service plan) สาขาปลูกถ่ายอวัยวะ เพื่อทบทวนโครงสร้างคณะกรรมการ ผลการดำเนินงานปี 2565 วางแผนการดำเนินงานในปี 2566

2. พัฒนาระบบบริการ การจัดเก็บและปลูกถ่ายอวัยวะ ดวงตา ผลักดันให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง

3. ส่งเสริมพัฒนาการค้นหาผู้บริจาคอวัยวะและดวงตาเชิงรุก (Proactive to Community and Proactive in Hospital) สื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มจำนวนผู้แจ้งความจำนงบริจาค

4. ส่งเสริมการดูแลผู้บริจาคอวัยวะและดวงตาให้เหมาะสม

5. นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานทุกไตรมาส

ผลการดำเนินงานกิจกรรม

1. มีคำสั่งคณะทำงานและโครงสร้าง แพทย์และพยาบาลโรงพยาบาลอุดรดิตถ์ รับทราบบทบาทหน้าที่และ การดำเนินงาน

2. มีแนวทาง Declare brain death ดูแล Donor อย่างมีประสิทธิภาพตามมาตรฐาน และทีมผ่าตัดจัดเก็บอวัยวะ และดวงตาที่มีคุณภาพ

3. มีการค้นหาผู้บริจาคเชิงรุก

- ออกหน่วยกับจังหวัดกิจกรรมบำบัดทุกข์บำรุงสุข จังหวัดเคลื่อนที่ เดือนละ 1 ครั้ง ให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ ผู้บริหาร ผู้นำท้องถิ่น ประชาชน และพระภิกษุ
- จัดบูทในวันสำคัญและงานประชุมในจังหวัด
- กระตุ้นให้บุคลากรยื่นความจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตา เพื่อเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน
- เพิ่มช่องทางการเข้าถึงการแสดงความจำนงบริจาค ได้แก่ การบริจาคโดยตรงที่อาคารอุบัติเหตุและฉุกเฉิน ชั้น 2 โรงพยาบาลอุดรดิตถ์ จุดรับบริจาคบูทกิจกรรม ทุกจุดบริการตามสถานที่ที่ทีมออกณรงค์รับบริจาคหรือรอกข้อมูลแสดงความจำนงบริจาคผ่าน link เพจศูนย์รับบริจาคอวัยวะและดวงตาสภากาชาดไทย
- ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้และปรับทัศนคติที่ดีต่อการบริจาคอวัยวะ ผ่านรายการวิทยุ ออกเสียงตามสาย การเทศนาของพระสงฆ์ ไวนิล
- ระบบแจ้งเตือน Platform google form ในรายงานยอดผู้ป่วย case end of life และ pre arrest sign เพื่อประเมินและเข้าเฝ้ารับบริจาคอวัยวะและดวงตา

4. ผู้บริจาคอวัยวะและดวงตาทุกรายได้รับการเชิดชูเกียรติกับเหล่ากาชาดจังหวัด มอบเกียรติบัตร พวงหรีด และร่วมงานฌาปนกิจ

กลยุทธ์ที่ 2 ขับเคลื่อนยกระดับระบบบริการสุขภาพ (service plan) สาขาปลูกถ่ายอวัยวะ

กิจกรรมที่ดำเนินการ

1. พัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เชี่ยวชาญเฉพาะ และอัตรากำลังเพียงพอ
2. ส่งเสริมด้านทรัพยากร อาคาร สถานที่ อุปกรณ์ให้เพียงพอและได้มาตรฐาน
3. ส่งเสริมพัฒนาภาคีเครือข่ายชุมชน ขยายความครอบคลุมทุกโรงพยาบาลชุมชน
4. ควบคุม กำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด เพื่อยกระดับบริการ

ผลการดำเนินงานกิจกรรม

1. บุคลากรได้รับการศึกษาอบรมพัฒนาศักยภาพ
  - 1.1 พยาบาลผู้ประสานงานการบริจาคอวัยวะประจำหอผู้ป่วย (Transplant coordinator nurse ward: TCWN) ในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลชุมชน เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2565 ที่โรงพยาบาลเพชรบูรณ์ 20 คน
  - 1.2 พัฒนาคณะ Retrieval team อย่างต่อเนื่องที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ เพื่อเป็นทีมผ่าตัดจัดเก็บอวัยวะในเขตสุขภาพที่ 2
    - ปี 2564 นายแพทย์นราธิป ปาวิชาติสมบัติ และทีม
    - ปี 2565 แพทย์หญิงสุพุมล สุวรรณคำ และทีม
    - ปี 2566 นายแพทย์ศุภมงคล ธนยศเจริญ นายแพทย์วีรยุทธ สิริลาภยศและทีม
  - 1.3 ส่งพยาบาลอบรม Transplant coordinator 1 คน
  - 1.4 ส่งแพทย์อบรมเฉพาะทาง Kidney / Liver Transplant ปี 2566 -2567/ อย่างละ 1 คน
2. ขยายเครือข่ายสู่โรงพยาบาลชุมชน ส่งอบรมผู้ประสานเจรจาขอรับบริจาคอวัยวะและดวงตากรณีผู้ป่วยสมองตายในโรงพยาบาล เมื่อวันที่ 7 ธันวาคม 2565 ที่โรงพยาบาลเพชรบูรณ์ 9 คน ได้แก่ รพ.ลับแล 2 คน, รพ.ท่าปลา 2 คน, รพ.น้ำปาด 2 คน, รพ.พากท่า 2 คน และ รพ.ตรอน 1 คน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายโรงพยาบาลชุมชน
3. เพิ่มการดำเนินงานปลูกถ่ายกระจกตา (Corneal transplantation) อย่างต่อเนื่อง Therapeutic Penetrating Keratoplasty (PKP) 1 ราย จองคิวศูนย์ดวงตาสภากาชาดไทยคิวปกติ จำนวน 27 ราย

2.2 ตารางข้อมูลผลการดำเนินงาน

ตารางที่ 1 แสดงอัตราส่วนของจำนวนผู้บริจาคสมองตายที่ได้รับการผ่าตัดนำอวัยวะและดวงตาออกต่อจำนวนผู้ป่วยเสียชีวิตในโรงพยาบาล 1 ปี ก่อน

ปีงบประมาณ	2563		2564		2565		2566	
	ผลงาน (ราย)	ร้อยละ	ผลงาน (ราย)	ร้อยละ	ผลงาน (ราย)	:100 hos. death	ผลงาน (ราย)	ร้อยละ
1. อัตราส่วนของจำนวนผู้บริจาคอวัยวะสมองตายที่ได้รับการผ่าตัดนำอวัยวะออกต่อจำนวนผู้ป่วยเสียชีวิตในรพ.1ปีก่อน ปี 61 = 6 ราย (0.35)/สำเร็จ 51.06 % ปี 62 = 7 ราย (0.45)/สำเร็จ 56.81 %	3	0.18	1	0.06	2	0.13	5	0.32
เป้าหมาย	15	0.9	17	1.0	16	1.0	6	0.34
ร้อยละของความสำเร็จ	20		5.88		12.5		83.33	
2. อัตราส่วนของจำนวนผู้บริจาคอวัยวะสมองตายที่ได้รับการผ่าตัดจัดเก็บดวงตาต่อจำนวนผู้ป่วยเสียชีวิตในรพ.1ปีก่อน ปี 61 = 9 ราย (0.54)/สำเร็จ 48.7 % ปี 62 = 22 ราย (1.43)/สำเร็จ 100 %	4	0.24	3	0.18	7	0.46	9	0.57
เป้าหมาย	27	1.6	26	1.6	26	1.6	9	0.57
ร้อยละของความสำเร็จ	14.81		11.54		26.92		100	
hospital death (ราย)	1,643		1,629		1,521		1,567	

ที่มา: ศูนย์รับบริจาคอวัยวะและดวงตาโรงพยาบาลอุดรดิตถ์

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนผู้แสดงความจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตา

ปีงบประมาณ	2563	2564	2565	2566
	ผลงาน (ราย)	ผลงาน (ราย)	ผลงาน (ราย)	ผลงาน (ราย)
1. จำนวนผู้แสดงความจำนงบริจาคอวัยวะ ปี 61 = 11/ ปี 62 = 21	9	8	12	46
2. จำนวนผู้แสดงความจำนงบริจาคดวงตา ปี 61 = 14/ ปี 62 = 16	14	10	65	47
3. จำนวนผู้แสดงความจำนงบริจาคอวัยวะและดวงตา ปี 61 = 60/ ปี 62 = 109	50	10	35	44

ที่มา: ศูนย์รับบริจาคอวัยวะและดวงตาโรงพยาบาลอุดรดิตถ์

ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2566

3. การวิเคราะห์ปัญหาและปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานประสบผลสำเร็จ

- ปัญหาอุปสรรค

- 1) ศูนย์รับบริจาคอวัยวะและดวงตาเป็นแบบชั่วคราว
- 2) แพทย์มีประสบการณ์การวินิจฉัยสมองตายไม่ครบทุกสาขา ส่วนใหญ่กลุ่มงานศัลยกรรม

- 3) ทีมจัดเก็บอวัยวะ ยังต้องใช้ทีมจากส่วนกลาง
  - 4) พยาบาลผู้จัดเก็บดวงตาปฏิบัติงานประจำตามผลัดเวรเช้า ป้าย ดึก
  - 5) ประชาชนยังมีความเชื่อการบริจาคอวัยวะ เกิดในชาติหน้าอวัยวะจะไม่ครบ
  - 6) ญาติไม่กล้าบริจาคเนื่องจากผู้อยู่ในภาวะสมองตายไม่ได้แสดงความจำนงไว้ และกลัวว่าผู้บริจาคจะเจ็บปวดทรมานผ่าตัดหรือทำหัตถการ
  - 7) คำสั่งคณะทำงานจังหวัด ขาดโรงพยาบาลชุมชน การปรับเปลี่ยนคณะทำงาน จากการโยกย้าย ปรับเปลี่ยนทีมผู้ประสานโรงพยาบาลชุมชนยังไม่ครอบคลุมและชัดเจน
- ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานสำเร็จ
- 1) ผู้บริหารให้ความสำคัญ และทีมปฏิบัติงานมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปฏิบัติงาน
  - 2) สร้าง Standing order จากปัญหาในการปฏิบัติงานใช้ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานง่ายต่อการดูแลผู้ป่วยเมื่อมีผู้บริจาคอวัยวะจากสมองตายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น
  - 3) กำหนดหน้าที่รับผิดชอบแต่ละคนชัดเจน

4. แนวทางการแก้ไขปัญหา

ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ปี 2566	แนวทางการแก้ไขปัญหา
1. ทีมเจรจาและจัดเก็บไม่เพียงพอ และสถานที่ศูนย์รับบริจาคอวัยวะและดวงตายังเป็นชั่วคราว	1. สนับสนุน และพัฒนาขีดความสามารถ ความเชี่ยวชาญเฉพาะ รวมถึงทรัพยากร อุปกรณ์เครื่องมือ สถานที่ กำลังคน ให้เพียงพอ และได้มาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพบริการ
2. เครือข่ายผู้ประสานเจรจาขอรับบริจาคอวัยวะและดวงตากรณีผู้ป่วยสมองตายในโรงพยาบาล ยังไม่ครอบคลุมทุกโรงพยาบาลชุมชน	2. พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ เสริมสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายโรงพยาบาลชุมชน ส่งบุคลากรอบรมให้ครบทุกโรงพยาบาล และสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ประสานงานผ่านกลุ่มไลน์จังหวัด เพิ่มคำสั่งโรงพยาบาลชุมชนเป็นคณะทำงานจังหวัด
3. ความเชื่อการบริจาคอวัยวะ และเมื่ออยู่ในภาวะสมองตายญาติไม่กล้าบริจาค เนื่องจากไม่ได้แสดงความจำนงไว้ กลัวเจ็บปวดจากผ่าตัดหรือทำหัตถการ	3. ส่งเสริมพัฒนาการค้นหาผู้บริจาคอวัยวะและดวงตาเชิงรุก สื่อประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ให้คุณค่า ให้การดูแลผู้บริจาค ช่องทางการเข้าถึงการรับบริจาคออนไลน์ เพื่อเพิ่มจำนวนผู้แจ้งความจำนงบริจาค

5. ข้อเสนอแนะเพื่อปรับปรุงพัฒนาเชิงนโยบาย กฎ ระเบียบ หรือแนวทางปฏิบัติ

เขต/กระทรวง สนับสนุนงบประมาณ เพื่อพัฒนาระบบบริการ พัฒนาการความรู้ สร้างทีม เครื่องมืออุปกรณ์ให้พร้อม พัฒนาระบบบริการ เพิ่มการค้นหา การสื่อสารประชาสัมพันธ์ การเข้าถึง การจัดเก็บและปลูกถ่าย ขยายเครือข่ายความร่วมมือ ให้เข้มแข็ง ครอบคลุม เพื่อยกระดับบริการ รองรับแผนปลูกถ่ายไตจากผู้บริจาคมีชีวิตที่โรงพยาบาลอุตรดิตถ์ ในปี 2568

ผู้รับผิดชอบงาน

1. นางลัดดา มีจันทร์
ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ
เบอร์โทรศัพท์ 088-2824718
ID Line: 2710poooh

หัวหน้ากลุ่มงาน

2. นายสุทธิพงษ์ นาคมูล
ตำแหน่ง นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
เบอร์โทรศัพท์ 064-0032130
ID Line: 0640032130